

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ՌԱԾԱՆՈՒԹՅԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

Ամէն տեղի համար ուր այս րազարի մուտքն արդիւնաւոր չէ, ամբողջ 20րդ շրջանի (9040գոստ.—905յունիս) բաժնորդագրէն է 20 ֆր. կան. խիկ. կարելի է նաեւ բաժնորդագրուել քանի ամսի համար որ ուզուի, ամէն մէկ ամսականը 2 ֆր. հաշուելով և 1905 յունիս ամսէն անգին չանցելու պայմանով:

Նամակ և ծրարագէտք է զրկել հետեւեալ հասցէով. M. PORTOUKALIAN, Rédacteur du journal Arménia. MARSEILLE (France).

Ի ՏԱՐԻ

Թիի 12

1904 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 19 ԴՆ.
(2. 8. Հոկտեմբեր 6)

ՊԱՏՄԱՆՆԵՐ

Թարգմանութիւնը, եթէ հարկ համարի, հաճառակցի և կամ մասնաւոր միայն կը հրատարակէ իրեն զրկուած գրութիւնները: Պարտաւոր չէ վերագրաւորուել չհրատարակուած ձեռագիրները:

Մանուցումներ կընդունուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով: Մանուցման 1 միջակ դիրք 1 սանդղակարժէ. 1 գլխագիրը 2 սանդղակ:

Les annonces, en français et en arménien, sont reçues aux bureaux de la Rédaction: Rue Beaumont, 9.

ԲՈՎԱՆ ԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Կեանքի նպատակը. — Նամակ Ա. մերիկայի Միացեալ-Նահանգներէն (Նիւ-Եորք). — Հայերի ի թիւքը. — Հայեր յայտնիքի. — Բարիքի հայ եկեղեցին. — Մահագոյծ. — Նոր հրատարակութիւններ. — «Գիտութիւն» (ամսարկեր). — Թիւքիայի լուրեր. — Մակեդոնիա. — Թիւքիայի հիւպատոսի մը սպաննուիլը. — Քոյիւրան Պարսկաստանի մէջ. — Ռուս-սեւեմբուրգի պատերազմը. — Արտասանման լուրեր. — Մանուցումներ. — Բանասիրական (Եջ մը ջարդի օրերէն):

ԾԱՆՈՒԹՅՈՒՄ

“ԱՐՄԵՆԻԱ” Ի ՅՈՒՇԱՐԱՐ

Շատեր կը վաժառէին ունենալ Արմենիայի Ա տարեշրջանի (1885-86) թիւերն որոնք հայկական խնդրին հայ գաղթականութիւններէ ուշադրութեան առարկայ դառնալուն ըսկզբնական պատմութիւնը կը ներկայացունեն: Բայց որովհետեւ այդ թիւեր բոլորովին սպառած են, նոյն տարեշրջանի մէջ Մ. Փորթուքալեանի գրած առաջնորդող յօդուածներէն 30ի չափ ամփոփուած են այս Յոշարարի մէջ, մի քանի թղթակցութիւններով մէկտեղ որոց մասին խօսուած է այդ առաջնորդող յօդուածներէ մէջ:

Որպէս զի Արմենիայի բարեկամները կարենան դիւրութեամբ տարածել Արմենիայի Յոշարարին իրենց շրջաններէ մէջ, աժան մի գին նշանակուած է:

Արմենիայի Յոշարարը իր յառաջաբանով մէկտեղ կը բաղկանայ 124 էրեսներէ, ութամալ զիւրքի վրայ տպագրուած, գինն է 1 ֆրանք և 40 սանդղակ: Տարածելու համար 10 հատ մէկէն առնողին, փոխանակ 14 ֆրանք, 10 ֆրանքով (2 տոլար) կը ՂԵՐԿուի ապահովագրուած ծրարով:

Արժէքը կանխիկ չլրկուած ապագայ քանքները չեն գործադրուիր:

ԿԵԱՆՔԻ ՆՊԱՏԱՆԸ

Ոչստորի Ս. Փրկչի Ազգ. ժողովաւարահին մէջ սեպտ. 18ին կատարուած Արմենիայի Գաւառականի համ. դիւնիւն աքիշ, ՏԻԿԻՆ ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ Ս. ԶԱՔԱՐԱՆԻ արտասանած ձաւը:

*

*

Ոմանք ըսած են թէ «կեանքը կատակ մ'է», այլք՝ «երազ մ'է», ուրիշներ՝ «ազատութեամբ մ'է», շատեր՝ թէ «ովկիան մ'է», և դեռ ուրիշներ՝ թէ «կեանքը թատր մ'է»: Կեանքը իրօք թատր մ'է, որուն դերակատարները մարդիկ են և դերերը բընութեան ու մարդկութեան մէջ եղած հակապատկերներն ու երեւոյթներն են:

Բնութեան գեղեցկութիւնները կազմող բուսականաց ծիրն ու վերջանալը, բողբոջիլն ու թառամիլը, յայտնութեան տեսիլները, երազներն ու մարգարէութիւնները՝ առանձինն երեւոյթներ են բնութեան՝ որոնց ամէնը վախճան մը ունին:

Մարդկութեան զարգացումն ու յառաջդիմութիւնը, բարեշրջումն ու յեղաշրջումը ուրիշ առանձինն դերեր կը կազմեն կեանք այս թատրին՝ ուր օգտակարին ու լաւագոյնին բարձր իտեալը կը ներկայանայ: Հոն յոռետեսները կը յուսահատին, կը ձանձրանան ու կը դադրին ապրելէ:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԷԶ ՄԸ ԶԱՐԴԻ ՕՐԵՐԷՆ

(Շար. 11րդ քոռն և վերջ)

Շահնար շատ վշտացաւ մանաւանդ նորա վերջին ետասել խօսքերէն թէ հայրը կրնար շուտով ու տուն վերադառնալ. դարձեալ միթէ հաճոյք չէր անոր համար — ինչպէս ընդհանրապէս — իր հոգին ընտանիքին գիրկը փչել. Շահնար իր հօրը հանգէպ ունեցած սէրը յիշեց ու երկու խոշոր արցունքի կաթիլներ ձեղքեցին նորա մթապատ աչքերը ու վար գլտորեցան ձիւնի վրայ. անշուշտ հոն սառելու և ճշմարիտ մարգարիտի մը փոխուելու համար: Այս յուզումի մէջ Շահնար սկսաւ աճապարանք վար իջնալ քարէ սանդուխներէն որոց վրայ ձիւնի մնացորդները սառած, իր շուրջը համակ տխրութիւն կը պատէր. տակաւին սենեակ չը մտած, թիւրք ամբոխին դարձեալ ձայնը լսեց որոնք կը պոռային միևնոյն

սակայն լաւատեսները կը հրճուին, կը զարգանան ու կը ձգտին լաւագոյնը ապրելու:

Ինչպէս պէտք է ապրիլ սակայն՝ այս կեանքը, կեանքի գործն է ըլլալ և ընել. Ամէն կեանք հետք մը ունի. Արեգակը՝ մթնոլորտին մէջ պատուածք մը, մարդ կայծը՝ վերջին փայլ մը, ծաղիկը՝ իր բոյրը, ծառը՝ իր շուքը, օձը՝ ոլորուն ճամբան. Ասոնց բոլորը կեանքերու հետքեր են: Տարբեր միջավայրի մէջ ապրող կեանքեր՝ տարբեր գործեր ունեցած են և գործելու տարբեր արդիւնք յառաջ բերած են՝ տարբեր փառասիրութիւններէ մղուած:

Նախնի թագաւորներ սովորաբար իշխելու, տիրելու, հրամայելու մէջ կը տեսնէին իրական կեանք մը ապրելու նպատակը: Աղքատները՝ մեծ կը կոչուէր որովհետեւ բռնակալի մը եւ քաջի մը կեանքը ապրեցաւ:

Անցեալ դարու սեմին վրայ Նա. փոխուն կը տեսնուէր մեծ հաշմուած և իբր մեծ մարդ կը հանդիսանար յաշս աշխարհի: Որովհետեւ սա ևս երկիրներ արշաւեց, իր միահեծան ցուպին հնազանդեցուց Սպանիան, իտալիան ու Գերմանիան թագաւորներ ու ժողովուրդներ կը դողային այս աշխարհակալին առջև: Սա աւրինհեղութիւնը յաղթութիւն և քաջագործութիւն կը սեպէր: Սակայն կեանք մը ապրեցաւ նա՝ որ արդի

մարդկութիւնը ճշմարիտ կեանք մը չը սեպեր:

Իսկ այլք՝ ինչպէս Մարտինոս Լուտեր, կը խորհին բարեկարգի ազգը, խաւարէն ի գիտութիւն և լոյս առաջնորդել, յարաբերականէն՝ բարոյականին և կարծիքէն՝ իրականութեան: Արդարեւ երկրի խաւարաստուեր խորշերը լուսաւորող և ազգասիրութեան ոգիով տոգորուած ծառայութիւն մատուցանող Լուտերը մեծ էր քան Պոմպէոս եւ Կեսար: Ասդին բանաստեղծական և իմաստասիրական ապարէզին մէջ կը փայլին ուրիշ մեծ հանճարներ. Գանի՝ մեծ եղած է աշխարհահռչակ բանաստեղծին վիթթօր Հիւկօի ազդեցութիւնը բովանդակ աշխարհի վրայ: Շէյքսպիրի, Կեօթէի, Տանդէի, Հոմերի, Սոքրատէսի, Պլատոնի գործերը՝ որքան օգտակար եղած են. Ասոնք իրենց հոգեվառ տաղերով եւ գրութիւններով զգացումներուն լեզու տըւած են և իրենց հրաշակերտներով շատերու յառաջդիմութեան ուսման բան եղած են: Մօտենալով սակայն, բուն իսկ հայութեան ծօցին մէջ քընացող այն կենդանի գործիչներուն կեանքը տեսնեք ինչ նպատակ ունեցած է: Հայ ժողովրդեան բանաստեղծներն ու գրագէտները նաեւ Հայուն համար բարձրագոյն կեանք մը ապրած են: Անոնք ալ մեծ հոգիներ, անձնուէր գործիչներ եղած են: Իս

այո՛, անձնասպան պիտի ըլլամ, որովհետեւ դուն չես լսեր պաշտօնագրերուն գոչումը. աւելի նախամեծար կը համարիմ մեռնիլ քան թէ անձնատուր եւ առնոց բարբարոս կրիքին գերի ըլլալ. առաջադրէ՛, մայր, ժամանակ ունի՞նք փախչելու, դեռ երկու տուն կայ մերիկին մօտենալուն» ըսելով մեծ քաջութեամբ սկսաւ սենեակներուն դուռերը կղպել: Արդէն մայրը եւ քոյրերը փողոց նետուած էին. անոնց ետեւէն Շահնարն ալ տան խոշոր բանալիները ձեռքը բռնած, ինքզինքը բաղդին քմահաճոյքի յանձնեց: Դրացի տունը մը կը գիմեն, ձայն չի կայ. ուրիշ մը, նոյնպէս. երրորդ մը... աւա՛յ կարծես մահուան քօղը սփռուած էր նոցա վրայ. Շահնար քիչ մը արիւնք թիւն կուսնեայ չորրորդ տունի մը դուռը ափ առնելու. ներսէն կին մը Շահնարի ձայնը ճանչնալով իսկոյն դուռը կը բանայ եւ շուարած հիւրերը ներս կառնէ. և դուռը դարձեալ շատ մը նեցուկներով կամրափակեն: Տան տիկինը

րենց «Ես» էն դուրս ելած՝ ընդհա-
նուրին ծառայութիւն մը մատուցա-
նելու նպատակաւ՝ յառաջ նկրտած
են որոշ դեր մը կատարելու, հայու-
թեան գէպ ազատութիւն առած վազ-
քերուն մէջ։

Ահա ճշմարիտ կեանքը եւ անոր
նպատակը։

Իսթիքի եւ Նալբանդեանցի նման
չատ մը վերին աստիճանի օրտեր՝ ի
րենց վառվառ հոգիովը, զօրեղ ըզ-
գացմունքէ ներշնչուած հեղինակու-
թիւններով եւ տաղերով, Հայուն ապ-
րելու արժանի եղած կենաց ճամբան
գծած են եւ յեղափոխութեան կայծը
հրահրած են ու պիտի հրահրեն եւ
րիտասարդութեան սրտին մէջ։

Ինչ բան էր որ կը մղէր ասոնք.
Ինչ ոգի ընկերացած էր իրենց որ
առանց դադար տալու իրենց մարմ-
նոյն ու մտաց, կը շանային օրէ օր
նոր բաներ, նոր եռանդ, նոր գա-
ղափարներ ու խորհուրդներ երեւան
հասնելու։

Ազգասիրութեան բուն ոգին էր
այն, անձնութեան ազնիւ զգա-
ցումը եւ Հայ ազգին յետագայ սե-
նդեան օգտակար հանդիսանալու
գովի բաղձանքն էր այն՝ որ կը
ներշնչէր իրենց մեծ սրտերուն եւ
բարձր կեանք մը ապրելու հարկին
մէջ կը դնէր զիրենք։ Ասոնց մեծու-
թիւնը ճանչցած է եւ կը ճանչնայ Հայ
ազգը. կը սիրուին անոնք, կը յար-
գուին եւ միշտ կապրին ազգին սրտին
մէջ։ Քանիցս արդեօք Հայ երիտա-
սարդ չըթներէ հառաչներ խլած են
մեր այն սիրելի անձնաւորութիւն-
ներու եւ անմահ հերոսներու անուն,
ներն ու թողած յիշատակները։ Քա-
նինք պիտի բաղձային եթէ Հայը
Արիւնի մը, Գաւառ Գաթիկայի մը,
Դուրեանի մը կեանքը ապրիլ հնա-
րաւոր ըլլար իրենց համար։ Երախ
տաղիտութեան ինչ նշաններ արդ-
եօք չէին խոստանար անոնց մատու-
ցած ծառայութեանց փոխարէն։ Այ-
սու հանգերձ, ճշմարիտ գնահատումի
պակասը նշմարելի կըլլայ Հայուն մէջ,
երբոր ներկային մէջ ապրող նոյն ու
գիւղ լեցուած ծառայութիւն մատու-
ցանելու պատրաստ անձնաւորու-

թեանց կը զլանայ նոյն գուրգու-
րանքն ու յարգանքը։

Քսանաժանկ մը կը տոնենք այսօր
ի պատիւ Տիար Մկրտիչ Փորթու-
գալեանի անխնջ աշխատութեան։
Անկեղծ ու անձնուէր գործիչն ան-
ցելոյն մէջ ունեցած փառաւոր գոր-
ծերուն եւ ներկային գէպի Հայ ազգը
տածած սիրոյն վրայ յենլով՝ կը գըտ-
նենք թէ հոգիով ու սրտով ազ-
գին նուիրուող անձնութեան մը
մարմնացումը եղած է Տիար Փոր-
թուգալեան։ Անտարակոյս սա ազնու-
ութեան վեհ ու վսեմ սկզբունքն-
բով տոգորուած, որոշած է այն կեան-
քը ապրիլ որն իր մէջ բարձրագոյն
իտէալ մը ունի։ Անցեալ քառորդ դա-
րուն մէջ միշտ աշխատած է իր ազ-
գին համար. թէ՛ կըթական եւ թէ՛
յեղափոխական գործերու նախնական
վիճակին մէջ ճշմարիտ առաջնորդի
դեր կատարած է։ Խաւարին մէջ
խարխափող մեր երկրին մաս մը ժո-
ղովրդեան լոյս տալու համար հա-
ւատքով ու սրտանց գործած է։ Իր
ջանքերը այդ ուղղութեամբ նուիրե-
լու համար միջոցներ չատ պակսած
են թէ՛ բայց հայրենասիրական կը
ըսելով վառուած որոշած էր կարելին
ընելու։ Այս բաղձանքներովը արեւմ-
տի գէպ ցցուող կառավարական ար-
գելներու ու դժուարութեանց մէջ
իսկ՝ կղզար թէ իր դերը վերջացած
չէր։ 1885ին կ. պոլսոյ մամուլը, որ
երբեմն Հայաստանի հառաչանքն-
բուն գոնէ տկար արձագանք մը տը-
ւողն եղած էր, խոր լուծութեան կը
դատապարտուի։ Հայ աշխարհի վրայ
մեծելական ծածկոյթ մը կը նետուի,
անոր տակ հոգեւորքը անձայն անշը-
շուկ լինցնելու համար։ Սակայն՝ նոյն
ատեն մարդ մը կը գտնուի որ այդ
ծածկոյթին ծայրէն ինքն ալ կը բռնէ
մէկգի նետելու։ Հոն մեռել մը չէ որ
կը գտնէ, այլ վիրաւոր մը միայն, որ
պէտք էր դարձանել եւ առողջացնել։
Այդ մարդը վիրաւորը մօտէն քննած
էր։ Գիտէր թէ թշնամին իր դանակը
դեռ անոր սիրտը չէր խրած։ Դեռ
անոր ոսկրոտին իր թակովը ջախ-
ջախելու կարող եղած չէր, ողջ էր
ուղեղը։ Փորթուգալեանն էր այն՝ որ

սկսաւ Հայութիւնը դրդեցնել հայ-
րենիքին սպառնացող վտանգին ազ-
դարարութեամբ։ Անոր համար նե-
րելի չէր հանգստաւէտ կեանքի մը
տենչանքովը մեղմանալ, իր ազգը
զրկել այն բոլոր բարիքներէն զորս
կրնար ընձեռել իր փորձառութեամբ։
Հրատարակեց Արմէնիան։

Մահուան նախակարգեալ հան-
դարտ քննաժողովին մը ազգը ար-
թնցնող կոչնակը եղաւ Արմէնիան
անցելոյն մէջ։

Ոգեւոր շունչով մը Հայաստանի ժո-
ղովուրդը իր փրկութեան հաւատ-
քին մէջ ամրապնդեց։ Խորհրդանշ-
ան մը եղած է Հայութեան համար
եւ ամէնքը մտքով ու հոգեով պահ-
մը անոր շուրջը բոլորած են։ Հա-
յութիւնը ցնցած է եւ Հայ սրտերը՝
եթէ ոչ ամէնքը՝ գէթ մեծ մասամբ
իրարու հետ կապող օղակն եղած է
Արմէնիան։ Իսկ հետզհետէ անոր տը-
կարացումը՝ Հայոց կեանքին ու մշտ-
քին մէջ նոր պէտքերու եւ նոր պա-
հանքերու արդիւնքը եղած է։

Որովհետեւ Հայ ազգին վերջին
գեղադրութիւններէն յետոյ Հայը հա-
կամած է իր միտքը լուսաւորել եւ
զարգացնել, քաղաքական, պատմա-
կան, իմաստասիրական եւ գրական
ընդարձակ ուսումնասիրութեան ըն-
թերցումով։

Խնամով ու բազմակողմանի պարու-
նակութեամբ հանրային մտքին զար-
գացման ու լուսաւորումին ծառայելու
համար, հետեւաբար, Արմէնիան պար-
տաւոր էր աւելի լայն ծաւալ ունե-
ցող հանդիսի վերածուիլ եւ կարենալ
հզօր մնալ։ (1)

Այդպիսի խմբագրութիւն մը նաեւ
պարտաւոր էր նիւթական մեծ զո-

(1) Մեզ կը թուի թէ յարգելի Տիկինը
այս կէտի վրայ մի քիչ իրար խառնած է
պատճառն ու արդիւնքը։ Յիշեալ նպա-
տակով երեւան եկած հանդէսներն ալ
մեր մէջ հզօր գոյութիւն մը ունեցած
չեն եւ մինչեւ իսկ ռմանք դեռ մանուկ
հասակի մէջ սեռած են։

Տկարութեան պատճառները պէտք է
աւելի խորը գնենք, մեր ժողովրդի հո-
գեւորական ներկայ վիճակին մէջ։

ԽՄԲ. ԱՐՄ.

հոգութեանց յանձնառու ըլլալ, որ
սակայն՝ ազնիւ խմբագիրն անկար-
էր կրել։

Ստեղծուած այս կացութեան ա-
խուսափելի հետեւանքն էր, ուրեմն
անոր տկարացումը։ Պէտք է Հա-
յութիւնը որ լքանին ու վերջանան մի
հոգիի մը ջանքերը։ Արդարեւ Հա-
յազգը դեռ պէտք ունի անոր ծառ-
այութեանը։

Իբրեւ արժանիք ճանչցող, իբրեւ
յոգնատանջ աշխատութիւն գնահա-
տող ժողովուրդ մը՝ ուրեմն, յարգելի
զայն եւ բարոյական ու նիւթակա
աշխատութիւն մատակարարները։

Գիտակցութեան գերազանց ժա-
նչած է. բարձրագոյն կեանք
ապրած ըլլալու համար պէտք
միշտ մեր պարտականութիւնն է
կատարել։ Հայ ժողովրդեան պա-
տաւորութեանն է եռանդով վեր վի-
ցընել գործիչներու բազուկները եւ
ցուկ կենալ անոնց մինչեւ վերջը.
ճշմարիտ գործիչներուն որոնք իրեն
բաղձանքներուն ուրիշ առարկայ
նշանակած են քան անձնասիրու-
թեան եւ շահախնդրութեան վաղ-
ցիկ գոհացումը եւ հասկացած
թէ կեանքի գիտակցութիւնը կը
յանայ կեանքը նուիրելով ազատ-
ութեան իտէալին համար զոհուելու
մէջ։ Անոնք «Ես» չը մեռցուց-
նեն, «Դու» չը ապրեցնեն։ Համար
նոնք իրենց մեծութիւնը ուրիշներ
ծառայելուն մէջ կը տեսնեն։

Երբ Եւդոկիան մէջ բանի մը
երիտասարդներ կառավարիչին ա-
յլ կը հանուին իբրեւ, խառնարանի
փաշան ամենուն վրայ ալ արհամա-
հական ակնարկ մը նետելով, ոտ-
կաններուն կը հրամայէ փորթուգա-
լեանը բերել։ Անոնք ալ, ահաւա՛հ,
կըսեն ցոյց տալով նիհար, փաշ-
երիտասարդ մը։ «Այս է մի փորթ-
գալեանը» կը հարցունէ փաշան
համարհական հեգնութեամբ։ (2)

(2) Ճշմարտութիւնը խոստովանած
նելու համար պիտի ըսենք թէ այս պա-
տածը շատ ճիշտ չէ։ Եւդոկիան այն
մանակի գայմագամ Օսման պէյըն
յարգանքով վարուած է Մ. Փ. Կ. հո-
միչեւ իսկ բանտը դրած չէր զինքը։
Իրենց մեռելները փողոցներէն եւ տու-
րէն ժողովել կուտար. ասիկա չեմ գիտ-
թէ նախատի՞նք էր եթէ ոչ պատ-
սակայն միայն սա լաւ կը յիշեմ թէ
պահուէն Վ. քաղաքացիներու ահ-
սարսափը նկարագրելու համար բա-
կը պակսին։ Գիշ շատ ամէն մարդ
չուր իր դրացիներուն մէջ սեռած
եւ ողջերը լսեցին։ Եւհանարի հայրն
դաշոյնի մը աննշան վէրքէն զատ հո-
քով մը ազատած, երկու օր անօթի
ծարաւ մթին տեղ մը պահուցած
միայն երրորդ օրը բաղդն ունեցած
լոյս գալով իր ընտանիքին գտնու-
տունը վերադառնալու։

Եւհանար հօրը պղտիկ վէրքը փաթ-
լէն յետոյ սենեակ մը կառնածնա-
նոր փառք կուտար Տիկինը իր հօր
կուրծեանը համար. կ'ողբար Արմէնի-
վէրքիին եւ ամբողջ նահատակողներ
վրայ ու նաեւ կաղօթէր Նազարէթ
յի հոգեւոյն համար։

ՎԱՇՏԱԿ

ընտրութեամբ արի, առաքինութեամբ
զօրեղ, տիպար արարած մըն էր. հոն ա-
պաւինած էին նաեւ քանի մը ուրիշ ըն-
տանիքներ. այն տունը փոթորկալից ծո-
վի մը փրկարար նաւահանգիստն էր կար-
ծեւ. քաջարի տիկինը՝ Արմէնիան
ոգեւորեց ամէնը, գօտեպնդեց Եւհանար
ու իր մայրը, զինուելով ինք Եւհանարի
ընկերակցով, պատրաստ էր կուրծքը բա-
նալ վտանգին առջև։

Ետ շանցած, խուժանը Եւհանարենց
դուռն ալ կոտորելով ներս մտան. սա-
կայն ի զուր կը փնտռէին գեղեցկուհին
Եւհանարը, իրենց անասնային կիրքը յա-
գեցնելու համար. Եւհանար ազատուած
էր։ Աւարեցին ինչ որ գտան, յետոյ յա-
ջորդ տուն մը. վերջապէս դիմացի թաղն
ալ կանցնին կոտորել, ջարդել, առեւան-
գել, այս էր նոցա նոյն օրուան գործը.
կարգը Նազար աղայի տունին ալ եկաւ.
կողոպտելէ առաջ, Նազար աղան եւ նորա
կինը շարակաւոր տանջանքով մեռցուցին
եւ մանկամարդ Վէրքիին քաշկռտելով ի-

րենց հետ տարին. այսպէս քանի մը տու-
ներ եւ վերջապէս Եւհանարի ազաւան-
տունն ալ հասան. ներսէն հասկացան որ
կոտորուելու վրայ էին, սւտի որոշումը
տուին տանիքէն խոյս տալու։ Տան տը-
կինը Արմէնիան անոնց ճամբայ ցուցուց
փախչելու. սակայն ինք յամառութիւնը
ունեցաւ հոգ մնալու եւ այն ամբողջին
հետ պայքարելու. միւս կիները շատ թա-
խանձեցին Արմէնիան որ իրենց ընկե-
րանայ, բայց անօգուտ. նորա աչքը մը
թաքնած էր արդար բարկութեամբ եւ
այն արեւնաբոլ գազաններուն հանդէպ
վրէժի ծարաւը կզգար. ուստի տունի
ամբողջ ժողովուրդը — որ կիներէ եւ տը-
ղաքներէ կը բաղկանար — սարսափահար
փախան տանիքէն հեռու ու ապահով
տուն մը. Թիւրք խուժանը Արմէնիան
տունն ալ մտաւ. բայց չսպասուած գի-
մաղորդութիւն մը գտաւ հոն. Արմէնիան
սենեակի մը պատուհանին ետեւ պահու-
ած, բակին մէջ եղող անթիւ թշնամի-
ներուն կրակ կը տեղացնէր. պաշտպա-

ղուները հինգ մեռեալ, երեք վիրաւոր
ձգած էին Արմէնիան բակը եւ յու-
սահանած կծիկը դնելու մտադրի էին.
սակայն կառնեցին թէ գիմաղորդ անձին
պաշարը հատած էր. ուստի աւելի կատ-
ղած դիմեցին այն սենեակին դուռը ու
Արմէնիան իրեն բաժին եղող վերջին
փամփուշտը ատրճանակին մէջ կը գետե-
ղէր. դուռը դիւրութեամբ կոտորեցին եւ
երեւակայեցէք թէ որչա՛փ մեծ եղաւ նո-
ցա ապեցումը երբ իրենց դիմացը երի-
տասարդ կին մը տեսան ինքզինքը պաշտ-
պանող. իսկոյն վրան խուժեցին եւ սկսան
խեղճ կինը ծեծի տակ փտեցունել, այն-
պէս որ շատ չի տեսց Արմէնիան իր հո-
գին փչեց։

* *

Նրեք օր վերջը, ջարդը իր սուր ազ-
դեցութիւնը կորսնցուցած էր շնորհիւ
բարեխառն կառավարութեան (2). այս վեր-
ջինը հիմայ անթիւ ու անհամար զօրքեր
թափելով Հայոց թաղերը — իբր պահ-
պանողական (2) — ողջ մնացած Հայերուն

Մական այն թիւերը վաշտն ուժի վրայ գաղափար մը չունենալով՝ արտաքին պատեանէն կը դատէր յե. դափնական զօրութիւնը: Մտքին տեսողութիւնը հեռուն չէր կրնար թափանցել որ այդ երիտասարդին հոգւոյն մեծութիւնը հասկնար ու գիտնար թէ նա պատերազմի մարդ էր:

Այսպիսիներու սրտին աղնուութիւնը ու հոգւոյն վսեմութիւնը եթէ օտարներ չեն ճանչնար, Հայուն համար պարտաւորիչ է ճանչնալ զանոնք եւ զնահատել: Կ'արժէ որ այնպիսիներուն աշխատութեան արդիւնքը գընահատենք: Անոնց հզօրացմանն ու բարձրացմանը համար կարժէ եւ պէտք է որ մեր նիւթական աշակցութիւնը նուիրենք:

Թո՛ղ Հայ ազգը չսպասէ իւր ազգին նուիրումը բարեբարներուն մա. հէն ետքը իր համակրանքը արտա. յայտելու: Հիմա՛ թող քաջալերէ զանոնք, հիմա՛ թող համակրի անոնց, հիմա՛ թող երախտագիտական ցոյցեր տայ: զի երախտագիտութիւնը ազնիւ զգացումներու ազնուագոյնն է, և երբ ուժգնօրէն կը յայտնուի ժողովրդի մը սրտին մէջ, բարոյական ուժի մը մթերումը կը հաւաստէ:

Ուրեմն՝ այս օտարութեան մէջ օտար բարքերու ազդեցութեան տակ թող չը թաղուին մեր հայու զգացումները:

Օտար կեանքը թող չը չեղէ մեզ գէպի աղիւը եւ գէպի կատարեալը յառաջանալիք կենաց ճամբէն:

Գիտնա՛նք արժանիք գնահատել, յարգենք մեր գործիչներու աշխատութեան արդիւնքները, մաքուր գիրքերու և հեղինակութիւններու փառքին մեր մտքին բոլոր զօրութեամբ, որովհետեւ անոնք են որ ազգասիրութեան ու ինչ վառ պիտի պահեն մեր սրտերուն մէջ, անոնք են որ մեզ տգիտութենէն դէպի գիտութիւն, խաւարէն դէպի լոյս պիտի առաջնորդեն: Մեր թշուառ ու անկեալ ազգը բարձրացնելու համար, նախ իր րական մարդերու պէտք ունինք: Տգիտութեան գերի չըլլա՛նք որպէս զի անոր հետեւնքով ալ մեր ազատ կամքերը չգերիացնենք Սովետանն. բոլ ստորին փառասիրութեանց ու մեծութեանց ի յագուող:

Մեր այս ապրելիք կենաց մէջ միտ գէպի վեր եննել, մտքով, սըրտով ու հոգիով, լեռներէն ալ վեր, ամպերէն ու մթնոլորտէն, արեւէն ու

ժողովականների սրահին մէջ հիւրընկալած, որի համար գրած էր արտաքին գործերի նախարար Խալիլ Եփրէփ վաշտն մեր պատրիարքարան զրկած 1873 յուն վար 17 թուական ծանուցագրին մէջ թէ «մուսուլման մէրգու տալիքի հիւրընկալութիւնը միւսաբար թիւ գիտելու զայն (Այդ ժամանակ պատրիարքարանի յարաբերութիւններն արտաքին գործերին նախարարութեան հետ կը լինէին, կը կարծենք թէ Միտհատ փաշայի եպարքոսութեան օրով փոխուեցաւ այդ և ներքին գործերի նախարարութեան իրաւասութեան են թարկուեցան պատրիարքարանի թագըրները):

ԽՄԻ. ԱՐՄ.

աստղերէն ալ վեր, դէպի գիտութիւն, դէպի քաղաքակրթութիւն, դէպի կատարելութիւն, դէպի ազատութիւն և դէպի Աստուած:

Ազգասիրութեան ոգին, հայրենասիրական կրակը միշտ վառ պահած կեանքի ասպարէզին մէջ, մեր սրտի բոլոր լարերէն, հոգւոյն ամբողջ խորհրէն բացազանչենք միասին. Հայ ծնած ենք, Հայ՝ ապրինք եւ Հայ՝ մեռնինք:

(Ընդօրինակող՝ ՄԵՆԱԽՈՐ)

ՆԱՄԱԿ

ԱՄԵՐԻԿԱԻ ՄԻԱՑՆԱԼ - ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԷՆ

Նիւ Եորք, 26 սեպտ. 04

Նախագէս ցրուած յայտարարութեան համաձայն, խաչվերացի տօնին (սեպտ. 12/25) ներկայ գտնուեցանք քաղաքիս ազգայնոց տրամադրութեան տակ եղած Ս. Ոսկեբերան Ե. կեղեցին, ուր անհուն հաճութեամբ պիտի տեսնէինք եւրոպական դիւանագիտութեան ներկայացող «Ամե. նայն Հայոց Ս. Հայրապետի Սրբա. զան պատուիրակ Արք. Եպիսկոպոս. ները» (Ամերիկահայոցս առաջնորդ Գեր. Յովսէփ Սարաճեան և Պարս. կահնգապետանի առաջնորդ Գեր. Սահակ Այվատեան): Եկեղեցին լեց. ուած էր նմանը չտեսնուած խուռն բազմութեամբ, որ կը կազմէին քաղաքիս և չըլկայ արուարձաններու ազգայնները: Օրուան պատարագին էր Այվատեան Արքեպիսկոպոսը. որը պատարագէն վերջ քանի մը հակիրճ բայց ազդու խօսքերով քարոզ մը խօսեցաւ: Թիշտակելու արժանի է հետեւեալն, որ խաչին վրայ խօսելով ըսաւ. «... Խաչը հիմա բաժին է ինկեր թրիմեան Հայրիկին, որ իւր վշտակիր վիճակով՝ կրում է նրա ամբողջ ծանրութիւնը... սակայն թողնելու չենք զինքը մինակ»: Իսկ Երեւնց գործի մասին, չնայելով ժողովրդեան սաստիկ հետաքրքրութեան՝ գրեթէ ոչինչ ըսաւ. անշուշտ Սրբազանը կիսակատար բան մը չի ըսելու և զմեզ սին յոյսերով չը պարուրելու մտահոգութեամբ յարմար սեպեց լուրթեամբ անցնիլ առ այժմ և ապագային թողնով իր ըսելիքները:

Այսու ամենայնիւ ժողովուրդը գոհ և զուարթ ցրուեցաւ, Այվատեան Սըրբազանի քարոզի տպաւորութեան տակ:

Երեկոյին ալ բարեբախտութիւնն ունեցանք Հայկական Գրադարանի 15րդ տարեկան ժողովին ներկայ գտնուելու. ուր մասնաւորաբար պիտի ընտրուէր խնամակալութիւն մը յաջորդ չըլկանին համար: Հոս ալ միևնոյն յաջողութիւնը չափ կը զարնէր. ինչպէս որ ատենապետն ալ քանիցս յիշեց թէ առաջին անգամ, կան ժողովն է որ տեղի կունենայ այդքան ստուար թուով անդամներու և ունկնդիրներու ներկայութեամբ: Ատենադպրի տարեկան տեղեկագիրը

մեծ ուրախութիւն պատճառեց ներկայներուն. բացի գրքերու եւ թերթերու յաւելումներէն (մօտ 2000 կը տոր գիրք և 35 չափ հայաթերթեր), Հայազն մանուկներու գպրոցի մը բացման օգտակետ յաջողութիւնն աւետեց, ուր միջին հայուով 25 մանուկներ կը յաճախեն, և որոց մարմնի լեզուի ուսման մէջ յաջողութիւնը շատ մը հանգեաներու և ժողովներու մէջ արտասանութիւններով արժանացած է ժողովրդեան գնահատումին: Եւ վայրկեան մը մտքեր. նիւ կը թուէր հեռուն, 10-15 տարի չափ հեռուն, ուր անմահ Աւետիսեան առաջին անգամ իւր կրակոտ լեզուով կը բացատրէր մեզ գրադարանի անգին օգուտները և իւր իսկ թելադրութեամբ կը հիմնուէր այս գրադարանը:

Յուսանք որ նորընտիր խնամակալութիւնը՝ իր նախորդին պէս՝ գրադարանը փայլուն վիճակի մէջ եւ գպրոցը Հայ մանուկներով լեցուն պահելով՝ տարեգլխուն արժանանար անդամներու շնորհակալութեան քըւէին: Այս մտածումներով, կէս գիշերն անցած՝ մեկնեցանք սրահէն:

ՏԻԳՐԱՆ

Թ. Գ. կը լսենք թէ Գրադարանի վերոյիշեալ ժողովի օրինաւորութեան գէմ բողոքներ եղած լինելով, ժողովը իբրեւ չեղեալ պիտի նկատուի եւ նոր ընտրութիւնք պիտի կատարուին:

Նոյն

ՀԱՅԵՐ Ի ԹԻԻՐԻԲԻԱ

Վանի պատրիարքական փոխանորդ Գեր. Սահակ եպ. Բագրևանդեանի վախճանիւն արգէն հրատարակած ենք: Հանգուցեալը մի քանի տարիէ ի վեր երկամունքի հիւանդութիւն ունի եղեր և իր մահ յառաջ եկած է շնչահեղձութեան տագնապէ մը: Անմիջապէս առաջնորդական տեղապահ նշանակուել է Արթ. Մեսրոպ քահանայ Ճանիկեանը եւ ձեռնարկուել է յուղարկաւորութեան եւ թաղման հանգէսի կարգադրութիւններին որ կատարուել է սեպտ. 7/21ին չեղ կերպով: Ներկայ գտնուել են կուսակալ փաշին կողմէն մուսուլման պէյը, ոստիկան զինտր. ների հրամատար Էտհէմ պէյը, Դոմինիկեան եկեղեցականները, ամերիկացի միսիոնար Տօքթ. Բայնօլտ և այլն: Մարմինը թաղուել է Այգեստանի Հայկական թաղի եկեղեցիի բակին մէջ Գաբրիէլ և Պողոս եպիսկոպոսների գերեզմաններին քով: Գերեզմանին վրայ դամբանական մի քանի ճառեր խօսուել են:

— Զմիռնի առաջնորդարանէն 50 ոսկի զրկուած է պատրիարքարան, ի հաշիւ Գեր. Եղիշէ եպ. Դուրեանի առաջնորդական պէրաթի ծախքերին, մուքթաթի տուրքին և Գաւառական ժողովի ընտրութիւնը հաստատող պատրիարքական կնիքակին:

ՀԱՅԵՐ յԱՊԻՍՏՆԻԱ

Ապիսինիաի (Հապէշիստան) արքունիքին ասկերչապետ Տիար Յակոբ Պաղտասարեանի նորածին երախայի մկրտութիւնը կատարուել է կայսերական պալատի հոյակապ Մայր-Եկեղեցին մէջ՝ կնքահայրութեամբ Գաֆարի երկրին կառավարչապետ, Մէնէլիք կայսրին հօրեղբորորդի եւ կայսրուհին քեռայր ռաս վօլտի կորկիսի Ներկայ գտնուել են կայսրի Ա. Թիմուրաշէնը, կայսրուհին Ներկայացուցիչները, ուրիշ բարձրաստիճան պաշտօնատարներ եւ 15է աւելի հայ վաճառականներ, ծանօթ արհեստաւորներ և այլն: Եկեղեցական արարողութենէն յետոյ թափոր մը կազմուել է որ առաջնորդութեամբ հետեւապաշտքերի գումարտակի մը գնացեր է Տիար Պաղտասարեանի բնակարանն, ուր հացկերոյթ մը տըրուել է նախագահութեամբ ռաս վօլտի կորկիսի. բաժակներ առաջարկուել են կայսրին եւ կայսրուհին կենաց ինչպէս նաև Տիար Պաղտասարեանի համար: Թաւը կէս ժամ մնալէ յետոյ մեկնել է: Հարարի նահանգին կառավարչապետ ռաս Մաքսէն հետեւալ օր այցելել է Տիար Պաղտասարեանին, շնորհաւորութեան համար:

— Ապիսինիաի Հայերը խնդրագրով մը դիմած էին կ. պօլսի Ս. Պատրիարքին որ հոգեւոր հովիւ մը զրկուի իրենց: Ազգային վարչութեան խառն ժողովը սեպտ. 22/5 հոկտ. 1 նստին մէջ նկատի առնելով այդ խընդիր, որոշել է որ Արթ. կարապետ վարդապետ Մկրտիչեան այդ պաշտօնով զրկուի Ապիսինիա:

ԲԱՐԻՋԻ ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑԻՆ

Բարիդի Le Monde Illustré շաբաթաթերթը հոկտ. 15 թուին մէջ հրատարակած է Բարիդի ժան կուժօն փողոցի Հայաստանեայց նորակերտ եկեղեցիի պատկերը, ինչպէս նաև պատարագի հազուատով հայ եպիսկոպոսի, աւագ քահանայի, շապիկ հագած դպրիների և այլն պատկերներ, մի քանի տեղեկութիւններ ալ տալով Տիար Մանթաշեանցի առաջնորդութեամբ կառուցուած այդ նոր աղօթարանի, ինչպէս նաև մեր Հայաստանեայց եկեղեցիի վրայ. թէև այս վերջինին նկատմամբ գրուածները, ինչպէս նաև այս առթով Բարիդի ուրիշ մի քանի թերթերի մէջ գրուածներն ալ, գերծ չեն «հերձուածող» եւ այլ այդպիսի խօսքերի գործածութենէն:

ՄԱՀԱԳՈՅԺ

Ցաւալի լուր մը նորէն կուգայ մեզ Եգիպտոսէն:

Հայելի զաւեշտախառն շաբաթաթերթի խմբագիր Տիար Տիրան փա. փաղեան որ տարիուկէսէ ի վեր իր թերթի հետ մէկտեղ փոխադրուած էր Պուլկարիաի վառնա քաղաքէն Եգիպտոսի Ալեքսանդրիա քաղաքը, չէ կրցած վերջապէս ազատիլ երկար ժամանակէ ի վեր ունեցած հիւանդութենէն, որին կը յուսար սակայն

Թէ պիտի կրնար յաղթել Եգիպտոս. սի մեզմ կլիմայն վերջին մի քանի ամիսները հիւանդութիւնը ծանրաւ նալով պառկած էր ինք, որով «Հայկին» ալ դադարած էր հրատարակուելէ. եւ ահա այժմ կիմանանք իր մահագոյծ:

Հանգուցեալը Կ. պօլսի Նուպար-Շահնազարեան վարժարանի աշակերտներէն էր. արհեստով գրաշար. Կ. պօլսի մէջ մի քանի տետրակներ և ժամանակ մ'ալ «Հնչակ» անունով զաւելտարթերթ մը հրատարակելէն յետոյ, 1896ին Կ. պօլսի կոտորածին ժամանակ ինք ալ շատ մը Հայերի պէս ընտանիքով մէկտեղ գաղթած ապաստանած էր Պուլկարիա, ուր ձեռնարկեց «Հայկին»ի հրատարակուելուն և որ մինչև քանի մը ամիս առաջ կը շարունակէր հրատարակել Եգիպտոսի մէջ, դիմագրելով նիւթական շատ մը նեղութիւններ, որոնք իր մահ փութացունելու պատճառ. ներէ մին եղած են:

Թաղովը չքեղ կերպով կատարուած է հոկտ. 2ի կիրակի օր, նախագահութեամբ կիպրոսի Առաջնորդ Արժ. Պետրոս վ. Սարգսեանի որ արտայայտ դամբանական քարոզ մը խօսած է: Ներկայ գտնուած են նաև Զէյթունցի Արժ. Բարթողիմէոս վ. Թադաճեան և Արժ. Դանիէլ վարդապետ: Գերեզմանին վրայ հայ մամուլի կողմէն ծանօթ գրագէտ Տիար վահան Թէքեան խօսած է կարճ ու ազդու ոճով դամբանական մը:

Հանգուցեալը որ մեռած է 54 տարեկան հասակին մէջ, կը թողու այրի մը և 6 զաւակներ նիւթական ան. նախնական դրութեան մը մէջ, կը սիրենք յուսալ թէ Եգիպտոսի հարուստ և առատասիրտ Հայերն իրենց աչքի առջև գտնուող այդ կացութեան դարման մը տանելու համար չեն զանաւոր իրենց հզօր աջակցութիւն:

Մեր խորին ցաւակցութիւններ հանգուցեալի ընտանիքին:

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք հետեւեալները.

Գիշարտնուեսական Գրադարան. Հրատ. Յովհաննէս Արամեանցի No. 8. ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱԹՆԱՏՈՒՆԵՐԻ կամ կաթնոտ կովերը ճանաչելու միջոցները. գրեց Գ. Մեմառնոյեան (26 պատկերով): Ս. Պետերբուրգ. Պուշկինեան արագատիպ տպարան: 1904: Գրին է 15 կողմէ: Կը ծախուի Թիֆլիսի և Բագուի գրավաճառներին քով և հեղինակին քով (Ս. Պետերբուրգ):

(Բարիդի Գոռքան հողագործական և գիտական ամսաթերթի խմբագիր Տիար Գ. Մեմառնոյեանի խմբագրած այս տետրակ, գիւղատնտեսներին համար իր մեծ կարեւորութիւն ճանչցուելով, ռուսահայերի լեզուին վերածուած և հրատարակուած է Ռուսիայի մէջ: Թիւրքիացի Հայերն ալ, որոնց մէկ մեծ մասը գիւղատնտես,

սուլթանաբ կը զբաղի և անոնցմէ մաս մ'ալ արտասահման կը գտնուի այժմ, կրնան արդիւնաւորապէս օգտուիլ այս տետրակի հրատարակութենէն: Տիար Գ. Մեմառնոյեանի հասցէն է 53, Rue Bouland PARIS (14)

ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

Պատկերազարդ ամսաթերթ

Հրատարակութիւն

Լօզանի Հայկազեան վարժարանին

Տնօրէն Մ. Նալբանդեան, Տօք. Թէօր գիտութեան:

Լօզանի մէջ սկսած է հրատարակուիլ Գիտութիւն անունով այս նոր ամսաթերթ, որ ինչպէս անունն ալ ցոյց կուտայ, իրեն նպատակ ունի գիտական տեղեկութիւններ տարածել հայ ժողովուրդին մէջ: Տիար Մ. Նալբանդեան որ «Հայկազեան» անունով գիշերօթիկ վարժարան մը բացած է Զուրիցերիա Լօզան քաղաքին մէջ, ձեռնարկած է նաև այսպիսի օգտակար հրատարակութեան մը, որ կը յուսանք թէ իրեն արժանի քաջալերանքը պիտի գտնէ հայ ժողովուրդէն: Ա թիւը (1904 օգոստոս) որ ստացած ենք, հետեւեալ նիւթերը կը բովանդակէ:

Յայտարարութիւն Հայկազեան վարժարանի վարչութեան. Ազգ. Խըմբադրոշքին: Երկու խօսք. Տնօրէն: Եթերն ու բոյսերը. Հ. Գոռքէն: Զուր. Տօք. Ա. Ս. Յակոբեան: Մեքենաբէշկութիւնը և Տօքթ. Շօլտրի մեքենան (վեց պատկերներ): Մ. Նալբանդեան: Դնդերներու յոգնութիւնը. Տօք. վ. Պօռտի: Օգտակար գիտելիքներ: Լուսանկարչութեան սիրահարներուն. Մ. Ն. Մեր հարցումը:

«Գիտութիւն»ի տարեկան բաժնորդներն է 12 ֆրանք. վեցամսեան 7 ֆր. Հասցէն M. Nalbandian Institut Armenien (Suisse) LAUSANNE Մարտէլի գործակալն է Տիար Ե. Կարապետեան:

ԹԻԻՐԻՒՄԷՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կարինի մէջ նօրէն երկրաշարժի ուժգին ցնցում մ'եղեր է: Բարեբախտապէս շատ մեծ չէ եղած վնասը: Մի քանի տունների պատեր միայն ճեղքատուներ են:

Եւմատական նախարար Բէշտփաշան պաշտօնակ լինելով, անոր տեղ նշանակուած է անուղղակի տուրքերի վերատեսուչ Նազիֆ փաշան, որի պաշտօնն ալ յանձնուած է Սալտիկի պաշտօնակ եղած Նահանգապետ Հասան Ֆէհմի փաշին:

ՄԱԿԵԴՈՆԻԱ

Աթէնքի մակեդոնական գաղտնի մասնաժողովը պաշտօնապէս յայտարարած է թէ յունական ասպատակային խումբ մը մտած է Մակեդոնիա, Պուլկարներին դէմ գործելու:

Համար: Իրենց խմբապետը Զէզա, Բրէֆօբադիա գիւղին մօտ, երկու Պուլկարներ սպաններ է, որոնց համար կըսուէր թէ շատ մը Յոյներ ըսպաննած են: Խմբապետ Զէզա երբ թիւրք զօրքերի ջոկատի մը հանդիպեր է, յետ քաջուեր է առանց կըրակ ընելու անոնց վրայ:

Դարձեալ այդ մասնաժողովի յայտարարութեան նայելով, յունական ուրիշ խումբ մ'ալ, Գաուտիսի հրամատարութեան տակ, մեծ կռիւ մ'ունեցեր է պուլկարական խումբի մը հետ, որոնց հրամատարն էր Միդրօ վլաքօ: Պուլկարներէն 22ը վերաւորուեր և 6ը սպաննուեր են. երիտասարդ յոյն աղջիկ մը սպաննուեր է և ոչ մէկ Յոյն չէ վերաւորուեր եղեր:

ԹԻԻՐԻ ԶԻԻՊԱՏՈՒՄԷ ՍՊԱՆՈՒԻԼԸ

Ռուսիայի Նովորոսիսք քաղաքէն կը հեռագրեն հոկտ. 13ին թէ թիւրքական հիւպատոս Հիւտայի պէյի դիւանը գտնուեցաւ ճարտարապետ Քորլինսքի տան մօտ: Քորլինսքի խոստովանեցաւ թէ ինք սպաննած է հիւպատոսը, բարկութենէն գրգռուած մէկ ըօպէին մէջ:

ԲՈԼԷՐԱՆ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Դաւրէժէն կը հեռագրեն հոկտ. 15ին թէ քօլէրան սաստկացած է այնտեղ. օրական 300էն 400 հոգի կը մեռնի Հայ ժողովուրդը քաղաքէն կենն կը հեռանայ:

ՌՈՒՍԵԻՃԱՐՈՆԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

Ինչպէս գրած էինք նախորդ թուով, Գուրգորադիկն զօրավարի նոր սկսած յարձակողական շարժման հետեւեալ եղաւ մեծ ճակատամարտ մը որ շատ սուղի նստաւ Ռուսերին: Հոկտ. 8էն սկսած մինչև հիւսիս կը շարունակուի պատերազմը երկու կողմէն սաստիկ կատաղութեամբ. բայց Ռուսերը ստիպուած են վերջապէս մեծ կորուստներով յետ քաշուիլ դէպի Մուքտէն. ճարտնցիներն ալ կը հետեւին իրենց: Կըսուի թէ 30,000 զօրք մեռած և վիրաւորուած է Ռուսերի կողմէն: Այս պատերազմ որ 2ա-Նօ գետին մօտ կատարուելուն համար 2ա-Նօ պատերազմը կանուանեն ճարտնցիները, մինչև հիւսիս եղած ընդհարումներին մէջ ամենէն սոսկալին եղած է: Բնութիւնն ալ օգնած է տեսարանը աւելի ահաւելի դարձունելու: Պատերազմի միջոցին ջրհեղեղային անձրև մ'սկսած է սարսափելի փայլատա կուսներով եւ գոռուներով որոնց կը միանային թնդանօթների որոտումները:

ԱՐՏԱՍՍԱԿՄԱՆԻ ԼՈՒՐԵՐ

Ռուսիայի ներքին գործերի նորընտիր նախարար իշխան Միլուքին արտօններ է հրէական «Վօյօ» լրագրի վերադարձը հրատարակութիւնն որ արգելուած էր անցած ապրիլ ամսէն ի վեր:

Սերպիայի Պետրոս Թագաւորի օժման արարողութիւնը կատարուեցաւ հոկտ. 9ին Զիքար վանքին մէջ:

Սերպիայի Թագաւորը Պուլկարի Գերտնանտ իշխանին պիտի այցելէ օրէն: Սերպիայի քաղաքապետական ժողովը յատուկ մասնաժողով մը կարգած է հանդիսաւ ընդունելութեան մը պատրաստութիւններն ընելու համար:

Բագուի մէջ քօլէրան սկսած նուազիւ հոկտ. 4էն մինչև 11 բռնուած են միայն 80 հոգի և մեռած 53: Երկրաւթպոլէն (Գանձակ) մացունեն որ հոկտ. 5ին երկու մարտնուած են քօլէրան. ատոնք Բագուէն շոգեկառքով եկած է Գանձակ:

ՄԱՆՈՒՅՈՒՄՆԵՐ

ԾԱԽՈՒ ԳԻՐԲԵՐ

Արմէնիայի խմբագրատան մէջ ծախու կը գտնուին, ի միջի այլոց, և հետեւեալ գիրքերը.

Լուսինեան. Նոր Բազմաբնակ Պատկերազարդ Ֆրանսահայ Երկու խոսք հատորներ, մանրատառ և եռաթիւ (ամէն մէկ սիւնը 73 տող), որոնց մէջ 1061 և Բ. 816 երեսներէ կը բաղկանայ: Ամէն մէկ բառի առջև անհամապատասխան հայերէն բառերու զտուիլ զատ՝ անոր զանազան առարկաներ և գործածութեան ոճեր ալ մտնում են: Բացատրուած են: Շարաւրի (կենդանիներ, գործիքներ, կարգ) առջև դրուած են նաև անոնց պատկերներ, աւելի որոշ կերպով նախկին համար զանոնք: Ֆրանսերէն լեզուով զբաղողներին դիւրութիւն տնայելու նպատակով՝ այն Բազմաբնակային տառերը, Բարձր. իշխան Լուսինեան, որ ոչ մի չափ չակնկալեր կէ, երկու հատորին միանգամայն չեն նշանակած է 25 ֆր.

Լուսինեան. Բառարան Հայերէն Գաղղիերէն (հայերէն շատ ոճերի ասացումներին ֆրանսերէն թարգմանութիւններն ալ դրուած են): 10 ֆր. տպագր.: Շքեղ կաղնով:

SETH. J. MESROVP. History of the Armenians in India (From earliest times of the present day). 5 fr.

Մ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ՎԱՃԱՌՈՒՄԸ ԳԱԶԻՒԷԻ ՄԷՋ

Կը ծանուցանենք որ Մ. Փորթուգալեանի հրատարակած տետրակներէն գնել ուզողներն Եգիպտոսի մարաքաղաքին Գահրէի մէջ կրնան գնել զանոնք Հայոց Լսարան-Լիւթիցատունէն ճիշդ միևնոյն գնով որով ծախուին մեզ մօտ Մարտէլի մէջ:

ՏԵՐԵՆ-ԻՄՔԱԳԻՐ

Մ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆ

ՄԱՐՍԵԻ

Հայերէն տպարան Մ. Փորթուգալեան Le Gérant: François CARRIERE Marseille. — Imprimerie du Midi